

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення зміни
до статті 246 Сімейного кодексу України»

1. Мета

Проєкт Закону України «Про внесення зміни до статті 246 Сімейного кодексу України» (далі – проєкт Закону) розроблено з метою виключення положень частини другої статті 246 Сімейного кодексу України, яка по суті є нормою, що не відповідає принципу юридичної визначеності, належної ясності викладу, завершеності закладеного правового регулювання, а також є неякісно сформульованою, оскільки містить дефініції, яких немає в чинному законодавстві.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Відповідно до частини другої статті 246 Сімейного кодексу України (далі – Кодекс) у разі встановлення опіки чи піклування над дитиною, влаштування дитини до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, закладів інституційного догляду та виховання або прийняття рішення про визнання дитини такою, що перебуває у складних життєвих обставинах, орган опіки та піклування надсилає до органу, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за місцезнаходженням такого майна повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має така дитина.

Аналіз положень частини другої статті 246 Кодексу, у тому числі з точки зору її практичного застосування, виявив, що така норма не відповідає принципу юридичної визначеності, що є фундаментальним елементом верховенства права (стаття 8 Конституції України), спрямованого на гарантування чіткості, передбачуваності та стабільності законодавства.

Перш за все зазначеною нормою Кодексу не визначено правової природи повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має дитина, яке надсилається органом опіки та піклування.

Згідно зі статтею 2 Закону державна реєстрація прав – це офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Державна реєстрація прав проводиться за заявами (частина п'ята статті 3 Закону). Державний реєстратор відповідно до статті 19 Конституції України має діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Частиною третьою статті 10 Закону передбачено, що державний реєстратор встановлює відповідність заявлених прав і поданих/отриманих документів вимогам законодавства, а також відсутність суперечностей між

заявленими та вже зареєстрованими речовими правами на нерухоме майно та їх обтяженнями.

У свою чергу правовий статус повідомлення органу опіки та піклування вказує на те, що таке повідомлення не є підставою для проведення державної реєстрації речового права (оскільки право дитини у цьому випадку не змінюється) та не є обтяженням, яке Закон визначає як заборону або обмеження розпорядження та/або користування нерухомим майном, встановлені законом, актами уповноважених на це органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших осіб, яких законом уповноважено накладати відповідну заборону (обмеження), або такі, що виникли з правочину.

Отже, фактично повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має дитина, надіслане органом опіки і піклування, не має юридичного змісту та не створює жодних правових наслідків у зв'язку з його направленням.

У цілому положення частини другої статті 246 Кодексу не враховують наявних на сьогодні правових механізмів, спрямованих на захист майнових та житлових прав усіх дітей, які забезпечують збереження майна відповідної категорії осіб, у тому числі шляхом прийняття вже передбачених законом рішень органу опіки і піклування та їх чітких наслідків.

Так, частинами третьою і четвертою статті 17 Закону України «Про охорону дитинства» передбачено, що батьки або інші законні представники не мають права без дозволу органу опіки та піклування, наданого відповідно до закону, вчиняти від імені малолітньої дитини правочини, визначені частиною другою статті 177 Кодексу.

На вчинення неповнолітньою особою правочинів, передбачених частиною другою статті 177 Кодексу, має бути одержана згода батьків або інших законних представників такої особи та дозвіл органу опіки та піклування відповідно до закону.

При цьому згідно з частиною п'ятою статті 177 Кодексу органи опіки та піклування можуть відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним зверненням до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна, але не в цілому на власний розсуд, а лише у чітко обумовлених цією частиною випадках.

Нотаріус накладає заборону відчуження нерухомого майна (майнових прав на нерухоме майно), об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості, права на які підлягають державній реєстрації, частки у праві власності на таке майно за зверненням органу опіки та піклування з метою захисту особистих і майнових прав та інтересів дитини, яка має право власності або проживає у жиллому будинку, квартирі, іншому приміщенні, на відчуження якого накладається заборона (стаття 73 Закону України «Про нотаріат»).

Заборона відчуження та/або користування є одним із видів обтяжень, що підлягають державній реєстрації та унеможливають подальше відчуження майна дитини.

Як додатковий засіб посилення захисту слід розглядати й норму частини третьої статті 246 Кодексу, якою передбачено, що законні представники дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, не можуть без дозволу органу опіки та піклування вчиняти правочини щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким відповідно до закону чи договору має така дитина.

Такий дозвіл є обов'язковою умовою нотаріального посвідчення правочину про відчуження нерухомого майна.

Варто зазначити, що під час встановлення відповідності заявлених прав і поданих/отриманих документів вимогам законодавства, а також відсутності суперечностей між заявленими та вже зареєстрованими речовими правами на нерухоме майно та їх обтяженнями державний реєстратор, зокрема, перевіряє наявність дозволу органу опіки та піклування на відмову від права власності на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості, власником якого є малолітня дитина або неповнолітня особа, або на внесення такого майна до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу.

Таким чином, зважаючи на суттєві техніко-юридичні недоліки частини другої статті 246 Кодексу можна дійти висновку, що її положення характеризуються неналежним визначенням функцій, прав, обов'язків і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в нормативно-правовому акті.

При цьому на сьогодні у законодавстві наявні інші правові механізми захисту майнових та житлових прав дітей, про які зазначено вище.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом Закону передбачається виключення частини другої статті 246 Сімейного кодексу України, якою встановлено:

«У разі встановлення опіки чи піклування над дитиною, влаштування дитини до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, закладів інституційного догляду та виховання або прийняття рішення про визнання дитини такою, що перебуває у складних життєвих обставинах, орган опіки та піклування надсилає до органу, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за місцезнаходженням такого майна повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має така дитина.»

4. Правові аспекти

У відповідній сфері суспільних відносин діє Сімейний кодекс України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація Закону не потребуватиме витрат з Державного бюджету України.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект Закону не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної.

Проект Закону не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

Проект Закону не є регуляторним актом, його реалізація не матиме впливу на інтереси суб'єктів господарювання тощо.

Проект Закону не потребує проведення публічних консультацій з громадськістю.

7. Оцінка відповідності

У проекті Закону відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, що містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, що створюють підстави для дискримінації.

Проект Закону не потребує проведення громадської антикорупційної, громадської антидискримінаційної та громадської гендерно-правової експертизи.

8. Прогноз результатів

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Працівники органів опіки та піклування; діти, що перебувають у складних життєвих обставинах	Виключення норми, яка не несе юридичної сили та правових наслідків, дозволить сфокусуватись на застосуванні інших (дієвих) механізмах захисту прав дітей, що перебувають у складних життєвих обставинах, передбачених законодавством	Виключення норми, яка не містить завершеності закладеного правового регулювання та по суті не несе правових наслідків

**Заступник Міністра юстиції України
з питань європейської інтеграції**

Людмила СУГАК